

O'ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

**CHARM - AVTOMOBILLAR UCHUN CHARM - SINOV USULLARI VA SINOV
PARAMETRLARI**

(EN 14906:2012, IDT)

Rasmiy nashr

O'zbekiston standartlar instituti

Toshkent

So‘z boshi

1. O‘zbekiston standartlar instituti tomonidan QABUL QILISHGA TAQDIM ETILDI.
2. O‘zbekiston standartlar institutining 15-iyuldagi 37/XSt-sonli buyrug‘i bilan TASDIQLANDI VA AMALGA KIRITILDI.
3. Ushbu standart EN 14906:2012 “Leather — Leather for automotive — Test methods and testing parameters” xalqaro standartiga aynan o‘xshash.
4. DASTLABKI AMALGA KIRITILISHI

Ushbu milliy standart va unga bo‘lgan o‘zgartishlarni O‘zbekiston hududida amalga kiritish haqidagi axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida qayd etiladi. Ushbu standartni qayta ko‘rib chiqish yoki bekor qilish haqidagi muvofiq axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida qayd etiladi.

Ushbu milliy standartni O‘zbekiston Respublikasi hududida rasmiy chop etish mutlaq huquqi O‘zbekiston standartlar institutiga tegishli

O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI**CHARM - AVTOMOBILLAR UCHUN CHARM - SINOV USULLARI VA SINOV
PARAMETRLARI****КОЖА - КОЖА ДЛЯ АВТОМОБИЛЕЙ - МЕТОДЫ ИСПЫТАНИЙ И
ПАРАМЕТРЫ ИСПЫТАНИЙ****LEATHER — LEATHER FOR AUTOMOTIVE — TEST METHODS AND TEST-
ING PARAMETERS**

Amalga kirish sanasi 15.09.2024 y.

1 Qo‘llanish doirasi

Ushbu milliy standart avtomobil terisining samaradorligini baholash uchun sinov usullarini tanlash bo‘yicha ko‘rsatmalarni beradi. Ushbu hujjatda namunalarni olish va konditsiyalash tartiblari ham ko‘rsatilgan.

Izoh: Iste‘mol tovarlari tarkibidagi kimyoviy moddalar bo‘yicha qoidalar har bir mamlakat uchun har qanday bozor uchun cheklangan moddalarga alohida e‘tibor berishni talab qiladigan turli xil bo‘lishi mumkin.

2 Standartlar havolalar

Quyidagi hujjatlar, to‘liq yoki qisman, ushbu hujjatda normativ tarzda havola qilingan va uni qo‘llash uchun zarurdir. Sanaga oid ma‘lumotlar uchun faqat keltirilgan nashr qo‘llaniladi. Sana belgilanmagan havolalar uchun havola qilingan hujjatning oxirgi nashri (jumladan, har qanday tuzatishlar) qo‘llaniladi.

EN 15987:2011, Charm - Atamalar - Charm savdosi uchun asosiy ta‘riflar

EN 20105-A02, To‘qimachilik mahsulotlari - Rang mustahkamligini aniqlash uchun testlar - A02-qism: Rang o‘zgarishini baholash uchun kulrang shkala (ISO 105-A02)

EN ISO 105-B06, To‘qimachilik mahsulotlari - Rang mustahkamligini aniqlash uchun sinovlar - B06-qism: Rang mustahkamligi va yuqori haroratda sun‘iy yorug‘lik ta‘sirida eskirish: Ksenon yoyli xiralashtiruvchi lampa sinovi (ISO 105-B06)

EN ISO 2418, Charm - Kimyoviy, fizik-mexanik va qattqlik sinovlari - Namuna olish joyi (ISO 2418)

EN ISO 2419, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Namunalarni tayyorlash va konditsionerlash (ISO 2419)

EN ISO 2420, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Ko‘rinma zichlikni aniqlash (ISO 2420)

EN ISO 2589, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Qalinlikni aniqlash (ISO 2589)

EN ISO 3376, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Cho‘zilishga mustahkamlik va cho‘ziluvchanlik foizlarini aniqlash (ISO 3376)

EN ISO 3377-1, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Yirtilish yuklamasini aniqlash - 1-qism: Bir qirrali yirtilish (ISO 3377-1)

EN ISO 4044, Charm - Kimyoviy sinovlar - Kimyoviy sinov namunalarini tayyorlash (ISO 4044)

EN ISO 5402-1, Charm - Egiluvchan qarshilikni aniqlash - 1-qism: Fleksometr usuli (ISO 5402-1)

Izoh – Ushbu milliy standartdan foydalanishda havola qilinayotgan standartlarni O‘zbekiston hududida amal qilishini joriy yilning 1 yanvar holati bo‘yicha tuzilgan muvofiq standartlar ko‘rsatkichi (tasniflagichi) bo‘yicha hamda joriy yilda chor etilgan axborot ko‘rsatkichlari bo‘yicha tekshirish maqsadga muvofiq bo‘ladi. Agarda havola qilinayotgan standart almashtirilgan (o‘zgartirilgan) bo‘lsa, unda ushbu milliy standartdan foydalanish chog‘ida almashtirilgan (o‘zgartirilgan) standartga amal qilishi kerak. Agarda havola qilingayotgan standart almashtirilmagan bekor qilingan bo‘lsa, unga havola qilingan qoida ushbu havolaga dahldor bo‘lmagan qismida qo‘llaniladi.

EN ISO 9237, To‘qimachilik - Gazlamalarning havo o‘tkazuvchanligini aniqlash (ISO 9237)

EN ISO 11640, Charm - Rangning mustahkamligini aniqlash uchun sinovlar - Uzoq-yaqinga ishqalanish sikllariga rangning mustahkamligi (ISO 11640)

EN ISO 11644, Charm - qoplamaning yopishqoqligi uchun sinov (ISO 11644)

EN ISO 14087, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Egilish kuchini aniqlash (ISO 14087)

EN ISO 14268, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Suv bug‘lari o‘tkazuvchanligini aniqlash (ISO 14268)

EN ISO 15700, Charm - Rangning mustahkamligini aniqlash uchun testlar - Rangning suvga chidamliligi (ISO 15700)

EN ISO 15701, Charm - Rangning mustahkamligini aniqlash uchun sinovlar - Plastifikatsiyalangan poliga o‘tish uchun rangning mustahkamligi (vinyl chloride) (ISO 15701)

EN ISO 17071, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Tuman hosil qilish xususiyatlarini aniqlash (ISO 17071)

EN ISO 17074, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Olovning gorizontal tarqalishiga chidamlilikni aniqlash (ISO 17074)

EN ISO 17076-2, Charm - Ishqalanishga chidamlilikni aniqlash - 2-qism: Martindale sharli plastinka usuli (ISO 17076-2)

EN ISO 17186, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Yuza qoplamasining qalinligini aniqlash (ISO 17186)

EN ISO 17226-3, Charm - formaldegid miqdorini kimyoviy aniqlash 3-qism: Charmdan chiqadigan formaldegid miqdorini aniqlash (ISO 17226-3)

EN ISO 17227, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Charmning quruq issiqlikka chidamliligini aniqlash (ISO 17227)

EN ISO 17228, Charm - Rangning mustahkamligini aniqlash uchun testlar - Tezlashgan qarish bilan rangning o‘zgarishi (ISO 17228)

EN ISO 23910, Charm - Fizik-mexanik sinovlar - Choklarning uzilishbardoshligini o‘lchash (ISO 23910)

ISO 2588, Charm - Namuna olish - Yalpi namuna uchun buyumlar soni

ISO 26082-1, Charm - ifloslanishni aniqlashning fizik-mexanik sinov usullari - 1-qism: Ishqalash (Martindale) usuli

3 Atamalar va tushunchalar

Ushbu hujjat maqsadlari uchun EN 15987:2011 va quyidagi atama va ta’riflar qo‘llaniladi.

3.1 Qoplama

O‘rindiqlar va bosh suyanchig‘i

3.2 Qirg‘ich

Tirgak, boshqaruv paneli, reduktor, rul chambaragi, shesternya

4 Umumiy tamoyillar

Ushbu hujjatda avtomobil qoplamasi uchun mo‘ljallangan charmning turli xillari, masalan, rul g‘ildiraklari/tish tugmalari ko‘rib chiqilgan.

5 Namuna olish

5.1 Laboratoriya namunalari EN ISO 2418 ga muvofiq joylashtiriladi va identifikatsiya qilinadi.

5.2 Teri namunalarining soni, agar taraflar tomonidan boshqacha kelishilmagan bo‘lsa, ISO 2588 ga muvofiq bo‘lishi kerak.

6 Konditsiyalash va namuna tayyorlash

Charm namunalari EN ISO 2419 ga muvofiq fizik-mexanik va mustahkamlik sinovlari uchun konditsiyalashtiriladi va tayyorlanadi.

Kimyoviy sinovlar uchun charm namunalari EN ISO 404 ga muvofiq konditsiya qilinadi va tayyorlanadi.

7 Sinov usullari ro'yxati

Quyidagi jadvallarda avtomobil charmlarini sinash uchun qo'llanilishi kerak bo'lgan sinov usullari keltirilgan. Tekshiriladigan parametrlar asosiy (1-jadval) va bir-birini to'ldiruvchi (2-jadval) xususiyatlarga bo'linadi.

1-jadval Asosiy xossalar ro'yxati

Asosiy xususiyat	Obyekt	Sinov usuli	Fikrlar
Asosiy sozlamalar	Ko'rinadigan zichlik, maydon birligiga to'g'ri keladigan massa	EN ISO 2420	
	Qalinlik	EN ISO 2589	
	Yuza qoplamasining qalinligi	EN ISO 17186	
Cho'zilish xususiyatlari	Cho'zilishga chidamlilik	EN ISO 3376	
	Tanaffusdagi uzayish	EN ISO 3376	
	Belgilangan kuchlarda cho'zilish	EN ISO 3376	
	Ko'z yoshi yuklamasi	EN ISO 3377-1	
	Qoplamaning yopishqoqligi	EN ISO 11644	
	Chokning uzilishga chidamliligi	EN ISO 23910	
Egilishdagi qattqlik		EN ISO 14087	
Chidamlilik / yeyilish	Egiluvchan qarshilik	EN ISO 5402-1	
	Ishqalanish	EN ISO 17076-2	
Qarish	Issiqlik va gidrolitik eskirish bo'yicha rang o'zgarishi	EN ISO 17228	Mijoz talablari bilan belgilanadigan shartlar (harorat, namlik, vaqt...)
	Issiqlik eskirishi bo'yicha o'lchov o'zgarishi	EN ISO 17227 (cho'kishni o'lchash uchun) EN ISO 17228 (qarish jarayonlari)	Mijoz talablari bilan belgilanadigan shartlar (harorat, namlik, vaqt...)
Yengil qattqlik	Yuqori haroratlarda sun'iy yorug'likka rangning mustahkamligi	EN ISO 105-B06	Ekspozitsiya holati 3 - normal; uskunalar turi S; BS/SL filtrlash tizimi;
			delta E $4,3 \pm 0,4$ har bir sikl uchun ko'k shkala 6 uchun (ko'krak qafasi ochiq ko'k shkala 6 ochiq bo'lmagan ko'k shkala 6 bilan ta'minlanadi); namunalarni baholash: EN 20105-A02 bo'yicha asl namunaga nisbatan ekspozitsiya hududi (eskirishsiz)

	Yuqori haroratda sun'iy yorug'likka chidamlilik va rangning eskirishi	EN ISO 105-B06	Ekspozitsiya holati 3 - normal; apparat turi S; BS/SL filtrlash tizimi; delta E 4,3±0,4 har bir sikl uchun ko'k shkala 6 uchun (ko'krak qafasi ochiq ko'k shkala 6 ochiq bo'lmagan ko'k shkala 6 bilan ta'minlanadi); namunalarni baholash: EN 20105-A02 bo'yicha asl namunaga nisbatan ekspozitsiya hududi (eskirishsiz)
--	---	----------------	--

Tezligi	Oldinga va orqaga ishqalash tezligi	EN ISO 11640	
	Suvli dog'lanish tezligini aniqlash	EN ISO 15700	Aniqlanadigan suv miqdorini aniqlash uchun sinov yuzasi

Chiqarish xatti-harakati	Tumanli	EN ISO 17071	Gravimetrik muolajalar uchun faqat kamida 7 kun quritish
	uchuvchan organik birikmalar (VOC)	Hozirda EN yoki ISO standarti mavjud emas	1. Izohga qarang.
	Ifor	Hozirda EN yoki ISO standarti mavjud emas	2. Izohga qarang.
	Formaldegid ajralishi	EN ISO 17226-3	

Boshqalar	Olovning gorizonttal tarqalishiga qarshilik	EN ISO 17074	Qonunchilikka muvofiq qo'shimcha talablar mijozlar bilan muhokama qilinadi
	Tuproqlanish va tozalash qobiliyati	ISO 26082-1	
	Bo'sh don effekti	Hozirda EN yoki ISO standarti mavjud emas	3. Izohga qarang.

IZOH 1 VOCni aniqlashning keng qo'llaniladigan sinov usullari VDA 277 (Avtomobillar ichki bezagi uchun nometall materiallar - Organik birikmalar emissiyasini aniqlash) va VDA 278 (Avtomobillar uchun nometall materiallarni tavsiyalar uchun organik emissiyalarning issiqlik-desorbsion tahlili) da tasvirlangan.

IZOH 2 Hidni tekshirish uchun keng qo'llaniladigan sinov usuli VDA 270 (Avtomobil transport vositalarida bezak materiallarining hid xususiyatlarini aniqlash) da tavsiflangan.

IZOH 3 Yumshoq don effektini aniqlashning keng qo'llaniladigan sinov usuli VDA 230-205 (Avtomobil jozibasi - Yumshoq donani aniqlash effekti) da tasvirlangan.

2-jadval Bir-birini to'ldiruvchi xossalar ro'yxati

Asosiy xususiyat	Obyekt	Sinov usuli	Fikrlar
------------------	--------	-------------	---------

Tezlik	Ko'chirish uchun rang barqarorligi	EN ISO 15701	
	Hasharotlar repellentlariga chidamlilik	EN ISO 11640	10 sikl, 10% li cho'zilish, pipetka bilan feltda 0,4 ml DEET (100%, CAS 134-62-3)
	Quyoshga chidamli krem	Hozirda EN yoki ISO standarti mavjud emas	Standartlashtirilgan quyoshdan himoyalovchi loson hozircha mavjud emas

Boshqalar	Suv bug'lari o'tkazuvchanligi	EN ISO 14268	Oldindan davolanmasdan
	Tayoqcha-siljish xatti-harakati	Hozirda EN yoki ISO standarti mavjud emas	Qarang: Izoh.
	Havo o'tkazuvchanligi	EN ISO 9237	Faqat perforatsiyalangan teri uchun (sinov maydoni 100 sm ² , bosimning pasayishi 100 Pa, teri yuzasi so'rish tomoniga, nojo'ya ta'sirni tuzatmasdan

Izoh Cho‘pning sirpanish effektini aniqlashning keng qo‘llaniladigan sinov usuli VDA 230-206-1 (Material juftligining sirpanish-sirpanish harakatini tekshirish - Umumiy bo‘lim) va VDA 230-206-2 (Material juftligining sirpanish-sirpanish harakatini tekshirish - Maxsus bo‘lim - Charm: Charmga qarshi charm) deb ta’riflangan.

8 Sinov hisobotlari

Sinov hisobotlarida kamida foydalaniladigan standart sinov uslublarida belgilangan ma’lumotlar bo‘lishi kerak. Sinov hisobotlari, shuningdek, spetsifikatsiyalarda talab qilingan qo‘shimcha ma’lumotlarni (masalan, namunalarni maxsus baholash) o‘z ichiga olishi kerak.

Bibliografiya

Charm terminlarining xalqaro lug‘ati (Ingliz tili<>Fransuz tili<>Nemis tili<>Ispan tili<>italyan tili), 2nd tahrirlangan nashr, pp.320, 1975 (rkiritilgan qo‘shimchalar bilan qayta nashr etildi, 1997)

VDA 230-205, Avtomobil charmi - Yumshoq donadorlik effektini aniqlash

VDA 230-206-1, Materiallar juftligining chiviq-siljish holatini o‘rganish - Umumiy bo‘lim

VDA 230-206-2, Material juftlarining cho‘p-siljish holatini o‘rganish - Maxsus bo‘lim - Charm: Charmga qarshi charm

VDA 270, Avtotransport vositalarining bezak materiallarining hid xususiyatlarini aniqlash (hozirda faqat nemis tilida mavjud)

VDA 277, Avtomobil intererini bezash uchun nometall materiallar - Organik birikmalar emissiyasini aniqlash (hozirda faqat nemis tilida mavjud)

VDA 278, Avtomobillar uchun nometall materiallarni tavsiflash uchun organik gazlarning termodesorbsion tahlili (hozirda faqat nemis tilida mavjud)

Bibliografik ma’lumotlar

SUT 59.140.30